

A béna hős dala.

Hol a Duna, Tisza habja zúg,
Vérharmattól ázik most az út,
Kálváriát járó magyarok
Bús szemében égő könny ragyog.
Isten remekelte szent csoda
Volt valaha Árpád szép hona,
De kegyetlen és kontárkezek
Széjjelzúzták' ezt a remeket.

Hősi kardunk védte Nyugatot
És jutalmat érte most kapott:
Kósza szellő sírva hozza át
Rab Kolozsvár, Brassó sóhaját.
Minden ékünk, bércünk, aranyunk
Rég a másé, koldusok vagyunk.
Munka láza itt hiába forr,
Béna hősnek sorsa — a nyomor.

Szabadságért küzdött a magyar,
Élni, halni szabadon akar!
Vértanúk, és hősök nemzete
Csonka, rab hazában élhet-e!?
Mint viharzó orkán zúg tova
Uj, nagy esküvésünk: Nem! Soha!
Ma még lázadó dac, mely tagad,
S holnap — egetvívó *akarat!*

Trianon parancsa rút, pogány,
Szégyenfolt Európa homlokán.
Rajta: szálljunk síkra ellene,
S megsegít a népek Istene.
Vár a hősök szent jutalma ránk:
Egybeforr majd széttagolt hazánk,
S újra egy lesz Árpád szép hona:
A szabadság, béke temploma!

Szathmáry István.

Arad.

Első gimnazista koromban, egy október ötödikén történt a következő dolog velem és osztálytársaimmal. Ahogy osztályfőnök urunk, főtisztelendő Lakatos tanár úr belépett a terembe, mindjárt észrevettük, hogy a szokott jóságos mosolygás most nem játszott az ajka körül. A szokásos ima után nem is szólt hozzánk úgy, ahogy minden más napon szokott, hogy „no, gyerekek, hát melyiktök tudja legjobban a tegnapi feladott leckét?”

Nem, nem. Ma valami szomorú meghatottság szőtte fátyolát a homlokán s az ima után azt mondta, maradjunk állva, maga pedig újra imádságra fonta össze a két kezét.

— Holnap, — kezdte bánatosan kis idő múlva, — holnap, fiaim, nincs tanítás. Elmegyünk mindnyájan a Vár mögé, a tízenhárom szent vértanú vesztőhelyére. Október hatodikán oda kell minden magyarnak zarándokolnia. Akik Aradnak az ő vérüktől megszentelt földjén élünk, mi ott minden magyar képviselőjében jelenünk meg. Mert ezen a napon gyászünnepet ül a haza. Legvitézebb fiainak ezen a napon hullott a vére itt, a magyar Golgota rögén. Haynau gyilkos puskáinak golyója itt terítette le, osztrák hóhér átkozott keze itt vitte bitóra a vértanúkat. Bűnük egy volt: hűségesen szerették hazájukat. Ezért a bűnért mérte rájuk a vérszomjas zsarnok a halált, ezért a

bűnért maradt áldott az ő emlékük, amíg magyar ég borul Arad fölé...

Itt aztán elakadt a szó főtisztelendő Lakatos tanár úr ajakán, sírásba fult a hangja s mi, gyerekek, valami megriadt meghatódottsággal néztünk ősz tanárunkra. Tízestelendős elménkkel nem sokat értettünk a szavából, csak azt hallottuk, hogy hősök haltak bitófán, vitézeket terített le áruló gyilkos golyó s hogy a haza boldogtalan s örök hálával tartozik emléküknek. De az öreg tanár könnyezett és hát — könnybe lábbadt a mi szemünk is...

Másnap, október 6-án, jobban megértettük, miről is volt hát szó. Felsorakoztunk az iskola tágas udvarán. Nagy fekete gyaşzlobogók alatt kettősrendekben átvonultunk a Maros hídján a Vár mögé, oda, ahol a síkság elnyúlik Ujarad felé. Sáncárkok mellett haladt el a fővényes út. Szótalan ballagtunk, de ahogy a Maros partjához értünk, főtisztelendő Lakatos tanár úr odaszólt hozzánk és reszkető ujjával a távolba mutatott. A távolba, ahol ott kékllett Világos hegyorma.

— Látjátok ott azt a csúcsot? Váromok vannak rajta. Annak a lábánál omlott össze a magyar szabadság... Ott rakta le fegyverét a muszka előtt a dicső honvédsereg utolsó maradéka. Aztán jött az aradi tizenhármak napja...

Igy értünk el a legkülső sáncárok egyik partos helyére. Az árkon túlról sötéten kandikált felénk a kazamaták sűrűrácsú apró ablakainak sorozata.

Főtisztelendő Lakatos tanár úr pedig így szólt:

— Látjátok azokat az ablakokat? Ott hallották a mi szent hőseink hajnalkor, mint verték a földbe a hóhérok a bitófák eölöpjeit. Tudták, hogy ez nekik szól, hogy a kelő nap a halált hozza nekik. Mégsem féltek, mert vitézek voltak, magyarok voltak, szerették a szabadságot, szerették hazájukat és készek voltak meghalni a szabadságért és a hazáért. Ki levelet írt családjának, ki évelődött, ki vigasztaló szóval tartotta a többieket. Porkolábjaik sírtak, — a hős vértanúk szeme szárazmaradt.

Óh, most már mindent megértettünk. Tatulia, a nagy oláh fiú, köztöttünk a legöregebbik, kissé bamba, de szelíd teremtés, nem bírt tovább az érzelmeivel. Nem érezte magát fajtájához tartozónak, kihördült el-elesukló sírásából a meghatott ember, a megrendült magyar. S aztán felzokogott az egész gyermekhad. És könnyeit törölte főtisztelendő Lakatos tanár úr is... Sokañ voltunk gyerekek. De egyikünk sem fogja holta napjáig sem elfelejteni ezt a szemléltető oktatást. Összeolvadtunk mindnyájan egyetlen hatalmas és szent érzésben. Nem volt ott korkülönbség, nemzeti különbség, fajkülönbség. Gyűlölet is csak egy volt: az, amelyik a hóhérokkal dolgozó zsarnokság ellen fordult. Nagyszerű volt ez a szemléltető oktatás. A szívek frige jött létre Aradnak vértől megszentelt rögein...

„Áldott az ő emlékü, valameddig magyar ég borul Arad fölé...”

Igy szólt hozzánk főtisztelendő Lakatos tanár úr...

...És most már több, mint húsz éve nem magyar ég borul Arad fölé...

Elrabolták tőlünk a mi szent földünket, a magyar Golgothát...

Mit szólsz hozzá Tatulia Livius? Hiszen ott zokogtál velünk és minden könnycsepped egy-egy tiltakozás volt az ellen, amit most a te néped Araddal csinált. Igaz, meghaltál harmadikos korodban, esetlen nagy testedben elvérzett a beteg tüdő. De haló porod is fel kell, hogy lázadjon fajtádnak e megfoghatatlan tette ellen.

Te tudod, Tatulia Livius, még a sírodban is tudod, hogy ez nem maradhat így. Hogy Arad a miénk s a miénk Kolozsvár, Nagyvárad, Szalonta, Dicsőszentmárton, Kézdivásárhely, Udvarhely a miénk mindaz, amit tőlünk elragadtak...

A miénk volt — a miénk lesz!

Magyar ég fog borulni ismét mindnyájunk fölé!

Október 6-án.

Multak sötét éjjeléből,
Magyarok történetéből
Fölrémlik, mint gyászos álom,
Véres napnak bús emléke,
Vértanúink dicső képe:
Az aradi tizenhárom.

Minden virág elfonnyadt ott...
Szent lobogónk lehanyatlott
Az aradi büszke váron.
Puska előtt, bitó alatt
Mégis emelt fővel haladt
Halálba a *tizenhárom.*

Szent sírjukat oláh hordák
Elrabolták, megtiporták,
A büszke vár, most sívár rom,
Magyar szívünk mégis érzi
Örhelyét ott ma is őrzi
Az aradi tizenhárom.

Gyerekek ne feledjete!
Szent üzenet száll felétek
Trianoni gúnyhatáron:
Száz haláltól sem kell félni,
Csak a *honért halni, élni,*
Mint a dicső tizenhárom!

Jászai Horváth Elemér.